

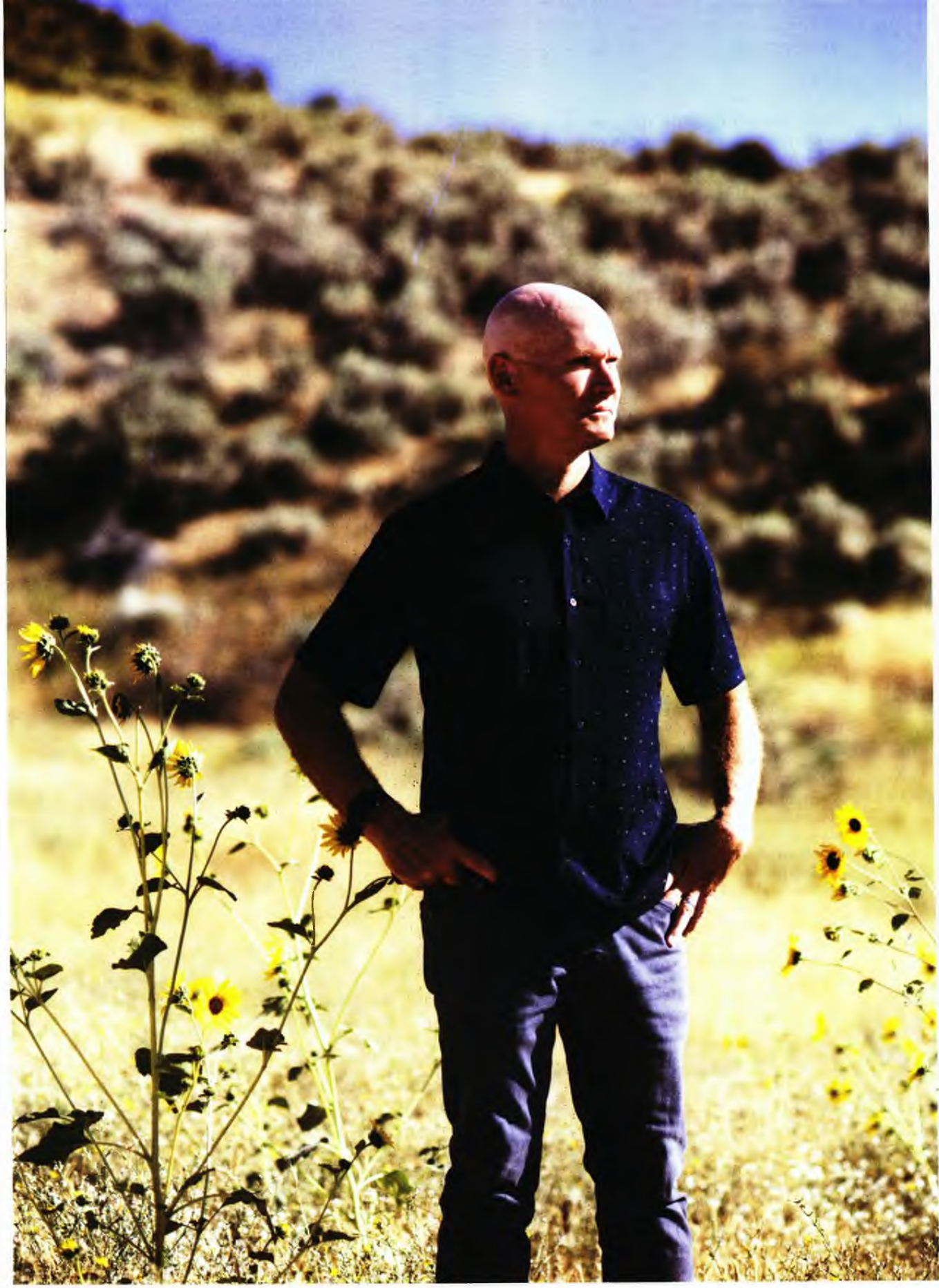
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
 κείμενο
 GAL BECKERMAN
 C.2021 THE
 NEW YORK TIMES
 COMPANY
 απόδοση
 ΜΑΡΙΑ
 ΚΩΒΑΙΟΥ

ο Άντονι Ντορ έγραψε

ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΣ με Πούλιτζερ
 Αμερικανός συγγραφέας ζει κάπου
 στο Αϊντάχο, μακριά από τους
 λογοτεχνικούς κύκλους, γράφει όταν
 δεν έχει να πάει τους γιους του στην
 πισίνα και μοιάζει να ενδιαφέρεται
 κυρίως για το περιβάλλον και τον
 αέρα που αναπνέουμε.

ένα βιβλίο για τα πάντα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΗΤΑΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΤΟΥ 2021 όταν συνάντησα τον Άντονι Ντορ και βρεθήκαμε να κάνουμε πεζοπορία προς τη λίμνη Τίτους, 2.758 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Τα όρη Σότουθ στον ορίζοντα είχαν καλυφθεί από μια κιτρινωπή ομίχλη που μπλόκαρε τον ήλιο και γέμιζε τα ρουθούνια μας με τη μυρωδιά καμένου ξύλου. Υπεύθυνες ήταν οι πυρκαγιές που μαινόταν στη Δυτική Ακτή.

Το πρόβλημά μου, ωστόσο, δεν ήταν τόσο η ποιότητα του αέρα, όσο η έλλειψή του. Είχα πετάξει μέχρι το Κέτσαμ, την πόλη-χιονοδρομικό κέντρο του Αϊντάχο, για να συναντήσω τον Ντορ -γνωστό για το βραβευμένο με Πούλιτζερ μυθιστορήμά του *Όλο το φως που δεν μπορούμε να δούμε* του 2014- και να μιλήσουμε για το νέο του βιβλίο, *Cloud Cuckoo Land* (κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πατάκη με τίτλο *Νεφελοκοκκυγία*). Ο Ντορ συνήθως ζει στο Μπόιζι του Αϊντάχο με τη σύζυγό του και τους δίδυμους έφηβους γιους τους. Διατηρεί όμως και μια δεύτερη κατοικία στο Κέτσαμ, μερικά μόνο λεπτά περπάτημα από το σπίτι στο οποίο το 1961 ο Έρνεστ Χέμινγουэй αυτοπυροβολήθηκε με κυνηγετικό όπλο, βάζοντας τέλος στη ζωή του.

Ο Ντορ, ετών 47, είχε ήδη προχωρήσει αρκετά, ενώ εγώ ακολουθούσα ασθμαίνοντας. Αισθανόταν άσχημα για την ατμόσφαιρα, που χαλούσε τη θέα των πευκόφυτων βουνών. Αυτό, ωστόσο, που πραγματικά τον ενοχλούσε δεν ήταν η έλλειψη ορατότητας: ήταν ότι αναπνέαμε τον καπνό μιας φωτιάς που έκαιγε 1.609 χλμ. μακριά. Και αυτό είναι κάτι που ευχόταν να προβλημάτιζε περισσότερους ανθρώπους.

«Πάρε για παράδειγμα τον σολομό», μου είπε, σταματώντας ανάμεσα στα κουφάρια πεσμένων δέντρων. Τα βουνά αυτά ήταν οι πηγές των ποταμών που αποτελούσαν κάποτε τον τελικό προορισμό του μεταναστευτικού ταξιδιού των 1.448 χλμ. του άγριου σολομού. Πριν από μερικές δεκαετίες, όμως, στο κάτω τμήμα του ποταμού Σνέικ χτίστηκαν φράγματα που κατέστησαν σχεδόν αδύνατο το πέρασμα των σολομών. Αρκούδες και αετοί τρέφονταν με αυτούς, ενώ τα εντόσθια που άφηναν πίσω τους εμπλούτιζαν το χώμα, βοηθώντας τα δέντρα και τους θάμνους να μεγαλώσουν. Χωρίς τον σολομό, το έδαφος υποβαθμίζεται και τα δέντρα είναι πιο επιρρεπή σε πυρκαγιές και χωροκατακτητικά είδη. «Τέσσερα φράγματα, δηλαδή, που κατασκευάστηκαν τη δεκαετία του 1970 κάνουν δύσκολη την επιβίωση των δέντρων σήμερα», κατέληξε αγανακτισμένα. →

Ο Ντορ θέλει να δίνει στους αναγνώστες του ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ, ώστε να μπορούν να δουν από απόσταση τη θέση τους πάνω στη Γη, αυτόν «τον μικρό σωρό λάσπης σε μια μεγάλη ΑΠΕΡΑΝΤΟΣΥΝΗ».

INFO → *Νεφέλοκοκκυγία,*
εξδ. Πατάση,
μτφρ. Μιχτό Καλοφωλιά

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ο Ντορ έχει μια αποστολή – εκτός από τη δέσμευσή του ως συγγραφέας να μαζεύει προτάσεις και έπειτα να φτιάχνει ιστορίες από αυτές τις προτάσεις και έπειτα ολόκληρους κόσμους από αυτές τις ιστορίες. Αποστολή του είναι να τοποθετεί τους αναγνώστες ψηλά, πάνω από όλα αυτά. Σίγουρα θέλει και να τους ευχαριστήσει προσφέροντάς τους το «ναρκωτικό» της πλοκής, όπως το έθεσε ο ίδιος όταν είχαμε πια καθίσει ξέπνοοι στις όχθες της λαμπυρίζουσας λίμνης. Θέλει όμως και κάτι ακόμα, που τον κάνει να ξεχωρίζει από άλλους συγγραφείς. Θέλει να δίνει στους αναγνώστες του προοπτική, ώστε να μπορούν να δουν από απόσταση τη θέση τους πάνω στη Γη, αυτόν «τον μικρό σπυράκι σε μια μεγάλη περικοπή», όπως τον αποκαλεί ένας από τους χαρακτήρες στο βιβλίο του *Νεφελοκοκκυγία*.

ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

Όπως και *Όλο το φως που δεν μπορούμε να δούμε* έτσι και το νέο του βιβλίο αποτελείται από μικρά κεφάλαια, με πρωταγωνιστές ανόμοιους χαρακτήρες που πρέπει κάπως να διασταυρωθούν. Σαν ζογκλέρ, όμως, που συνεχώς προσθέτει μπάλες, ο Ντορ έχει αυξήσει τον βαθμό δυσκολίας. Το βιβλίο αυτό περιέχει τρεις αφηγηματικούς άξονες, τρεις ιστορίες – η μία εκτυλίσσεται στην Κωνσταντινούπολη του 15ου αιώνα, η άλλη στο σημερινό Αϊντάχο και η τρίτη στο γγγύς μέλλον, σε ένα διαστρικό σκάφος που, σαν άλλη κιβωτός του Νώε, ταξιδεύει προς έναν πιθανόν κατοικήσιμο πλανήτη. Αυτό που συνδέει τις τρεις αυτές ιστορίες είναι ένα αρχαίο ελληνικό κείμενο (επινόηση του Ντορ), η *Νεφελοκοκκυγία* του τίτλου, που τα διαπερνά και επηρεάζει τις ζωές των πέντε βασικών χαρακτήρων του βιβλίου.

Ο Ναν Γκράχαμ, επί σειρά ετών επιμελήτης του Ντορ, είπε πως, ενώ άλλοι συγγραφείς επιλέγουν να γράφουν γι' αυτά που γνωρίζουν, ο Ντορ προτιμά να γράφει γι' αυτά που θα ήθελε να γνωρίσει. Το πρώτο πράγμα που τον ενέπνευσε για το συγκεκριμένο βιβλίο ήταν τα τείχη της Κωνσταντινούπολης που έστεκαν για σχεδόν μία χιλιετία πριν από την εισβολή των Οθωμανών. Αυτό, με τη σειρά του, τον οδήγησε στον πολιτισμό που είχε αναπτυχθεί εντός των τειχών της πόλης, τις απέραντες βιβλιοθήκες της και όλα τα βιβλία που έχουν πλέον χαθεί. Και αυτό, στη συνέχεια, τον οδήγησε στο πώς τα βιβλία μπορούσαν να διατηρηθούν για αιώνες, χάρη στους επαγγελματίες αντιγραφείς, και γενικά στον αγώνα που έδιναν οι άνθρωποι για να μείνουν οι ιστορίες ζωντανές.

Οι ιστορίες που αφηγείται ο Ντορ μοιάζουν με παραμύθια ως προς τον τρόπο που τα παραμύθια οδηγούν έναν ήρωα μέσα από μια επικίνδυνη κατάσταση προς το φως –ένας λύκος που σφαγιάζεται, μια απόδραση από έναν φούρνο– με ένα ηθικό διδάγμα να αναδύεται μέσα από την αφήγηση. Ο Ντορ δεν απέκρουσε αυτόν τον χαρακτηρισμό. «Λατρεύω τα παραμύθια», είπε. «Δεν το παίρνω αυτό ως κριτική».

Και, όπως και σε πολλά παραμύθια, οι πρωταγωνιστές του είναι συνήθως παιδιά. Το *Όλο το φως που δεν μπορούμε να δούμε*, που διαδραματίζεται κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, έχει πρωταγωνιστές ένα τυφλό κορίτσι από τη Γαλλία που βοηθάει στην Αντίσταση και ένα αγόρι από τη Γερμανία που στρατολογείται από τη Βέρμαχτ. Στο νέο του βιβλίο, πρωταγωνιστούν δύο έφηβοι, στη μία και στην άλλη πλευρά των τειχών της Κωνσταντινούπολης, και ένα κορίτσι σε μια αποστολή στο διάστημα. Το να γράφει από την οπτική ενός παιδιού του επιτρέπει να κάνει τον κόσμο λιγότερο οικείο, είπε, «να βλέπει πιο απογυμνωμένα κάποια πράγματα που έχουμε παραλείψει ή διαγράψει από το μυαλό μας καθώς μεγαλώνουμε».

ΑΛΚΗ ΚΑΙ ΜΥΡΜΗΓΚΙΑ

Το φαλακρό κεφάλι του Ντορ, το λείο του πρόσωπο και τα κρυστάλλινα μάτια του τον κάνουν να μοιάζει σχεδόν εξωπραγματικός, ακόμα και όταν διασχίζει με το αγροτικό Τογιότα του το τοπίο της υπαιθρου του Αϊντάχο, επισημαίνοντας ελάφια ή προσπαθώντας να εντοπίσει κάποια άλκη. Μεγαλωμένος στο Κλίβελαντ (με πατέρα δάσκαλο φυσικής), τον διακρίνει μια μεσοδυτική γλυκύτητα – τουλάχιστον τέσσερις φορές μέσα στην ημέρα μου πρόσφερε κουλουράκια με κομματάκια σοκολάτας. Λίγα πράγματα στον Ντορ μαρτυρούν την ύπαρξη κάποιας βασανισμένης συγγραφικής ψυχής, εκτός από αυτό που παραδέχεται πως είναι το «σύνδρομο του απατεώνα», που τον αναγκάζει να εργάζεται σκληρά χωρίς να μπορεί να εσωτερικεύσει τα επιτεύγματά του (σ.τ.μ. τα άτομα με το σύνδρομο αυτό θεωρούν ότι δεν αξίζουν την επιτυχία και φοβούνται ότι θα εκτεθούν ως «απατεώνες»).

Αυτό που ελπίζει να μην απολέσει ποτέ είναι η ανοιχτή του στάση απέναντι στον κόσμο, καθώς και η ευαισθησία εκείνη που τον κάνει να λέει μια προσευχή («στον Θεό, ίσως;») κάθε φορά που συναντά ζώα σκοτωμένα στην άσφαλτο («αυτό είναι ένα νεκρό ρακούν ή μια αλεπού και είναι εντελώς λάθος εμείς να πηγαίνουμε σε προπόνηση ποδοσφαίρου σαν να μη συμβαίνει τίποτα»). Είναι δύσκολο να μη

Στο νέο του βιβλίο, πρωταγωνιστούν δύο έφηβοι, στη μία και στην άλλη πλευρά των τειχών της ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ, και ένα κορίτσι σε μια αποστολή στο ΔΙΑΣΤΗΜΑ.

ΠΡΟΣΩΠΟ

μειδιάσεις κυνικά στο άκουσμα κάτι τέτοιου, ωστόσο δεν μοιάζει ψεύτικο. «Πιστεύω στο δέος και ενίοτε προσπαθώ να βάλω δέος και στις παραγράφους μου, ειδικότερα όμως απλώς στη ζωή μου», μου είπε ο Ντορ. «Και, όταν με παίρνει από κάτω, είναι γιατί απλούστατα δεν έχω βγει ακόμη από το σπίτι. Δεν χρειάζεται να πετύχεις κάποια άλκη στον κήπο σου. Μερικές φορές μπορεί να είναι απλώς κάποιο ωραίο βότσαλο που βρήκες. Ή το να παρατηρείς για λίγο ένα μυρμήγκι επί το έργον. Συμβαίνουν τόσα πράγματα διαρκώς γύρω μας. Σε μικροσκοπικό και μακροσκοπικό επίπεδο».

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Επιστρέφοντας από την πεζοπορία μας στη λίμνη Τίτους, σταματήσαμε για δείπνο στο Smiley Creek Lodge, ένα εστιατόριο που περιβάλλεται από στρέμματα γης και σε υποδέχεται με ένα ξύλινο γλυπτό μιας αρκούδας Γκριζλι που κρατάει ένα ψάρι. Ήθελα να καταλάβω περισσότερο για την άλλη όψη της δημοφιλίας – αν ποτέ τον έκανε να βλέπει το έργο του διαφορετικά. Στην τελική, ο ίδιος ο Ντορ μου είπε πως η λογοτεχνία πρέπει, σε κάποιο βαθμό, να σε αναστατώνει. Μπορεί ένα βιβλίο να αναστατώνει και την ίδια στιγμή να είναι εξαιρετικά δημοφιλές; Παραδέχτηκε πως η μία εκείνη κριτική για το *Όλο το φως που δεν μπορούμε να δούμε* που βίωσε σαν γροθιά στο στομάχι ήταν ότι είχε ωραιοποιήσει τον πόλεμο και ότι δεν είχε δείξει πραγματικά την οδύνη του Ολοκαυτώματος. Εκτός αυτού

υπήρχε και το ζήτημα με τα χαρακτηριστικά σύντομα κεφάλαιά του. Ο Ντορ γέλασε με την υπόθεση ότι ήταν μικρά ώστε να διευκολύνουν τους αναγνώστες που δεν μπορούν να μείνουν συγκεντρωμένοι σε κάτι για μεγάλο χρονικό διάστημα. «Ξέρω πού το πας», μου είπε χαμογελώντας και όντας εντελώς στο στοιχείο του, με τον ήλιο να δυει πίσω από τα βουνά και ένα μπέργκερ με πατάτες στο πιάτο του.

Μου εξήγησε πως είχε αρχίσει να γράφει σύντομα κεφάλαια για πρακτικούς καθαρά λόγους. Δεν μπορούσε να δουλέψει εντατικά για πάνω από μία με δύο ώρες πριν χρειαστεί να διακόψει για να πάει τους γιους του στην πισίνα για προπόνηση ή σε κάποια άλλη δραστηριότητα. «Μάλλον τυχαία σκόνταψα στην προσέγγιση αυτή».

Μπορεί όντως η προσέγγιση να ήταν τυχαία και μπορεί να είχε το παράπλευρο κέρδος τού να κάνει το βιβλίο εύκολο στην ανάγνωση. Ο τρόπος αυτός σύνθεσης ενός μυθιστορήματος, ωστόσο, αποτέλεσε μια γέφυρα μεταξύ του μινιατουρίστα Ντορ και του κυνηγού συνδέσεων μεταξύ διαφορετικών κόσμων και εποχών. Μπορούσε να εστιάζει στις λεπτομέρειες του κάθε κομματιού της αφήγησης, αλλά και να απολαμβάνει το να τις βάζει σε αντιδιαστολή. Κάποιες φορές άπλωνε όλα αυτά τα μικρο-κεφάλαια στο πάτωμα ώστε να τα βλέπει καθαρά και να ανακαλύπτει τις συνδέσεις μεταξύ των χαρακτήρων που υφίστανται ανεξαρτήτως χώρου και χρόνου. «Εκεί βρίσκεται η πραγματική χαρά: στη σπλαχνική απόλαυση που προκύπτει όταν παίρνεις αυτές τις ιστορίες, αυτές τις ζωές και τις διασταυρώσεις, τις πλέκειες». ■

σύγχρονη λογοτεχνία των ΗΠΑ: τέσσερις νέες εκδόσεις

Η Ανοχύρωτη πόλη του Τετζού Κόουλ, γραμμένη μία δεκαετία νωρίτερα, αποδεικνύεται ανθεκτική στον χρόνο και σταδιακά εκτιμάται για τον σημαντικό ρόλο του βιβλίου στην ισχυροποίηση της ταυτότητας της μαύρης λογοτεχνίας της Αμερικής. Θαυμάσια επιλογή από τις νεοσύστατες εκδόσεις Πλήθος. Ο Κόουλ έχει καταγωγή από τη Νιγηρία, όπως και ο ήρωάς του, ένας νεαρός ψυχίατρος που κάνει βόλτες στο Μαγχάταν παρατηρώντας γύρω του και μέσα του τον κόσμο που ζει και τον κόσμο που θυμάται. Ένα μυθιστόρημα που ρέει μαζί με τη σκέψη του ήρωα, χωρίς μεγάλες κορυφώσεις, αλλά με μια όμορφη γλώσσα και τη σφραγίδα της εποχής μας. Στους δρόμους της Νέας

Υόρκης κυκλοφορεί και ο Ρόμπερτ Τζόουνς Τζ., σε αντίθεση βέβαια με τους ήρωές του, οι οποίοι ζουν ως σκλάβοι σε μια φετρία του Νότου. Είναι ο Αϊζία και ο Σάμουελ, οι πρωταγωνιστές των *Προφητών* (εκδ. Διόπτρα), ενός λερικού μυθιστορήματος που έφτασε φέτος στη βραχεία λίστα του Εθνικού Βραβείου. Η επιτυχία του βιβλίου έφερε στο προσκήνιο την κοίρη μαύρη λογοτεχνία – μια εύκολη εκτίμηση είναι ότι το βιβλίο θα συζητιέται για πολλά χρόνια.

Παραμένουμε στην αμερικανική ενδοχώρα, μεταπολεμικά πλέον, παρατηρώντας το αδύνατο ταίριασμα ενός λευκού άνδρα και μιας μαύρης γυναίκας. Η Μάριλιν Ρόμπινσον επιστρέφει στον κόσμο του *Παλιού*

στις μεσοδυτικές πολιτείες με το *Τζακ* (εκδ. Μεταίχμιο), προσθέτοντας σε μια κοινωνική ιστορία φιλοσοφικές-θεολογικές προεκτάσεις. Σε άλλο κλίμα, άλλη εποχή και άλλο στίλ: Στο *Θηρίο* (εκδ. Κλειδάριθμος) της Αίσα Ταντέο, κάθε λέξη που ξεστομίζει η ηρωίδα είναι ένα «κατηγορώ» στις κακοποιητικές συμπεριφορές, είναι κενική, δεν κρύβει τίποτα. Η ιστορία αποκαλύπτεται σταδιακά, βασανιστικά σχεδόν, τελειώνει το βιβλίο και νιώθει βαρύτερος. Διαφορετικής υφής, αν και με έναν τρόπο συγγενές με το προηγούμενο της Ταντέο που την έκανε διάσημη, τις *Τρεις γυναίκες*, όπου εξερευνηόσε τη γυναικεία σεξουαλικότητα. –ΑΘΩΣ ΔΗΜΟΥΛΑΣ